కథా నిలయం
శ్రీకాకుళం

ప్రగతి కలలు

నిజంగా నాఅంత అదృష్టహీనుడుండడు. కననే నా కాలేజీ చదువు పూర్తికాకముందే మానాన్న పోయినాడు. ఆయన ఇంకొక్క ఏణ్ణర్ధం బతికుంటే బియ్యే పూర్తిచేసే వాణ్ని గద! యాజుల్లాగా ట్రెయినింగు పూర్తిచేసి స్కూలు మేష్టరు పనిలో ప్రవేశించి ఉండేవాణ్ణిగద! నిజానికి స్కూలు మేష్టరుపనంత సుఖం ఇంకోటి లేదు. ఏటా కొత్తపిల్లలు వస్తూంటారు. బోలెడన్ని శలవలు. రొష్టులేని జీవితం. పరువు మర్యాదలుంటాయి. ఎప్పటికైనా హెడ్మాష్టరై పోవచ్చు— ఎవడు చూశాడు? మనకింద చదువుకున్న పిల్లల్లో ఒక అర డజనుమంది గొప్పవాళ్ళయితే ఇంక మనకి కావలసిందేమిటి?

చిత్రం! మానాన్న ఎన్నడూ యాభైరూపాయలు మించి ఏనెలా గడించలేదు. అయినా ఆయన జీవితం ఎంతో సుఖంగా వెళ్ళింది. ఆ జీతంమీదే ఆయన ఇల్లుకట్టాడు. ఇళ్ళ స్థలాలు కొన్నాడు. వాటి నమ్మి పొలాలు కొన్నాడు. ఆయన

ఆపని చేయబట్టే ఈనాడు మాకు తలదాచుకునే టందుకు కొంపా, తినేటందుకు ఏటా నాలుగుప్రుట్ల గింజలూడున్నాయి. లేకపోతే మాగతి ఏమై ఉండును?... ఆ మాటకువస్తే ఇప్పుడు మాగతి ఏమయ్యేట్టు? మా సీతకు అప్పుడే పద కొండోఏడు కూడా ప్రవేశించింది. ఎట్లాగైనా ఈ ఏడాది లోగా దాని పెళ్ళి కాకపోతే మా అమ్మ ఆత్మహత్య చేసు కుంటుంది. దాని పెళ్ళికి ఎంతలేదన్నా మూడు నాలుగు వేలు ఖర్చవుతుంది. ఏ దారేపొయ్యేవాడికిచ్చినా వెయ్యినూటపద హార్లు కట్నం ఇవ్వాలి సీత పెళ్ళికయే ఖర్చు నేనే భరించాలి. ఈ భారం నామీద ఉన్నది. మానాన్న స్థలాలూ పొలాలూ కొన్నాడంటే ఎందుకు కొనడూ? ఆయన తన సంపాదనలో నుంచి మా బారసాలలు తప్ప ఇంకేమీ చెయ్యలేదు. తీరా బరువు మీదపడే సమయానికి దాటిపోయినాడు.

నాకేన్నా ఉద్యోగం దొరికినా బాగుండిపోను... అయినా ఏం ఉద్యోగాలు? ఎంతపెద్ద ఉద్యోగం దొరికితే నేను సీతపెళ్ళిచేసే డబ్బు ఆదా చెయ్యగలుగుతాను?... ఆ చలపతిరావుకు వచ్చినట్టు నాక్కూడా క్రాస్‌వర్డ్ పజిల్‌లో ఏ పధ్నాలుగువేలో రావాలి అంతకన్న మరోమార్గం లేదు. ఏం? ఎందుకు రాకూడదూ? క్రాస్‌వర్డ్ పజిల్ బహుమానాలు భాగ్యవంతులకే రావాలని రాసిపెట్టిఉందా? అదృష్టం— అంతే!... నిజంగా పధ్నాలుగువేలు వస్తే ఎంత బాగుం టుంది! అయిదారువేలు ధారాళంగా ఖర్చుచేసి సీతపెళ్ళి జంయ్‌మని చేసేయ్యొచ్చు, నాలుగువేలు కట్నంపోస్తే మంచి సంబంధం రాకేంజేస్తుంది? తండ్రిపోయినా కుర్రాడు

చెల్లెలికి మంచి సంబంధమే తెచ్చాడని నలుగురూ సంతోషిస్తారు. అసలీ పధ్నాలుగు వేలలో కానీ ఖర్చుచెయ్యక్కర్లేదు. అంత డబ్బు దగ్గిరుంటే మనకే బోలెడంత కట్నమిచ్చి ఎవరుపడితే వాళ్ళు పిల్లనిస్తారు. ఆ కట్నంతో సీత పెళ్ళి చేసేయ్యొచ్చు. ఆతరువాత దగ్గిరున్న ఈ డబ్బుతో ఇంకా క్రాస్‌వర్డ్ ప్రైజులు కొట్టొచ్చు. అవసరమైతే తడవకు వెయ్యేసి రూపాయల కూపన్లు నింపిపంపితే సరి; రాక చస్తుందా ఫస్టుప్రైజు?...

సీతపెళ్ళికోసం అమ్మ నన్ను పెళ్ళిచేసుకోమంటుంది. నాకు నా అత్తవారిచ్చే కట్నం కొంతవరకైనా సీత పెళ్ళికి అక్కరకొస్తుందని ఆవిడ వుద్దేశం. నాకు కట్నమిచ్చి పిల్లనెవరిస్తారు? పిల్ల అందచందాలు చూడకుండావుంటే కట్నం బాగానే వస్తుందంటుంది అమ్మ. ఆ నాగయ్యగారి కూతురు లాటి వెర్రిబాగులదాన్ని చేసుకుంటే కట్నం బాగానే యిస్తారు. కాని అటువంటి పిల్లనెట్లా చేసుకోవటం? ఆపిల్లను చూస్తే జాలేస్తుంది. కాని అటువంటిదాన్ని పెళ్ళాడి కాపరం చెయ్యటంకంటె భయంకరం ఇంకేముంటుంది? అమ్మ పైకి అనదుగాని నేనా అమ్మాయిని చేసుకోవటానికి ఒప్పుకుంటే ఆవిడ చాలా సంతోషిస్తుంది. కట్నాలవిషయం వచ్చినప్పుడల్లా 'ఆ నాగయ్యగారు అయిదువేలు కట్నం ఇవ్వటాని కూడా సిద్ధంగావున్నారు. ఎవరిరొట్టె నేతిలోపడుతుందో గాని' అంటుందమ్మ.

ఆడవాళ్ళ మనస్సులెంత విచిత్రంగా పనిచేస్తాయో! సీతని డబ్బుగల వెర్రిబాగులవాడికో, ముసలాడికో ఇచ్చి

చెయ్యటానికి ఒప్పుకుంటే నిక్షేపంగా, కాసీ ఖర్చు మనకు తగలకుండా పెళ్ళయిపోతుంది. కాని అటువంటి ఆలోచనకు అమ్మ ఒక్కనాటికి ఒప్పుకోదు. కాని నేను వెర్రిబాగుల దాన్ని పెళ్ళాడి యే అయిదువేలో కట్నం పుచ్చుకుంటే ఆవిడ చాలా సంతోషిస్తుంది! ఎక్కడుందో ఈ తేడా?

ఒక్కొక్కసారి అమ్మ మాట్లాడుతుంటే ఆవిడ నా జీవితాన్ని దుర్భరం చెయ్యటానికి మాట్లాడుతున్నదా అనిపిస్తుంది. కాకపోయినా సీత పెళ్ళికిప్పుడేం మునిగింది? ఇప్పుడాడపిల్లలకు పదిహేడో ఏటా, పద్ధెనిమిదో ఏటా పెళ్ళిళ్ళు చేసేస్తున్నారుగా? సీతకూడా ఇంకో ఆరేడేళ్ళు ఆగి పెళ్ళి చేస్తే నాకెంత హాయి! ఈలోగా ఏ వుద్యోగంలో ప్రవేశించినా అప్పటికి నాలుగురాళ్ళు తెచ్చుకుంటూ వుంటాగదా! ఈలోగా తమ్ముడు, సూర్యంగాడుకూడా యేదన్నా కాస్త సంపాదనలోపడితే అప్పుడు సీత పెళ్ళిచెయ్యటం యెంత ఉసులు!...ఆ మాటకొస్తే అప్పటికి సీత పరిస్థితి ఎట్లా వుంటుందో ఎవరు చూశారు? అదృష్టం బాగుంటే అది యే సినిమాల్లోనైనా చేరిపోగూడదూ? అదేం అందవికారమైన పిల్లకాదే. చామనచాయయైనా కనుముక్కుతీరుగలపిల్ల. పైగా సినిమా పాటలన్నీ దంచిపాడేస్తుంది. దానికి వయసొచ్చేసరికి ఈనాటి తారలంతా పాతపడిపోయుంటారు. సీతకు మంచి చాన్సు. ఇప్పుడే సినిమాతారలు లక్షలుసంపాదిస్తున్నారు. ఇంకో ఆరేడేళ్ళకి కోట్లు సంపాదించరూ? పదేళ్ళకిందట వున్న సంపాదనతో పోలిస్తే ఈనాడు సినిమా సంపాదనలు యెంత జాస్తి! సీత సినిమా తారైతే దర్జాగా మంచి

మంచి కార్లెక్కి తిరగొచ్చు. కాని ఒకటే యిబ్బంది....దాని సంపాదనమీద మనం బతకటం బరువైన పనిగాదు. అంత గొప్పదై పోయినాక సీత మనని అపేక్షగా చూస్తుందని యేమిటి?వీడు మనమీదపడి తింటున్నాడే అని అనుకుంటే. ఛీ! అటువంటి మాట పడనే కూడదు.మనుషులకు విశ్వాసం తక్కువ. 'ఒకప్పుడు వీడు మన పెళ్ళికోసం వెర్రిబాగుల పిల్లను పెళ్ళాడటానికి కూడా సిద్ధపడ్డాడే' అన్న విశ్వాసం సీతకు వుంటుందనా? ఎన్నటికీ వుండదు. దాని కార్లో యెక్కి మనంతిరుగుతున్నామన్న విషయంమటుకే అది గమనిస్తుంది. డబ్బు నిజంగా ఎంత పాపిష్టిది; అది మనుషుల్ని ఇట్టే మార్చేస్తుంది. మనం నీతికి నిలబడి మారటానికి ఒప్పుకోం గనకే మనకు డబ్బురాదు. చలమయ్యచూడరాదూ,దొంగ వ్యాపారంచేసి రెండు చేతులా సంపాదించాడు; ఇంకాసంపాదిస్తున్నాడు. వెనకగా ఆయన్ని అందరూ తిట్టేవాళ్ళే.అయినా యెదుట పడ్డప్పుడు దేవుణ్ణి చూసినట్టు చూస్తారుగద! పదేళ్ళ కిందట చలమయ్య దగ్గరేముంది, బూడిదె? ఏదో అవకాశం దొరికింది. దానిమీద అల్లుకొచ్చాడు. అటువంటి అవకాశం మనకూ రావొచ్చు, ఎవరుచూశారు? మొదటి లక్ష చేర్చే దాకానే కష్టం. ఆపైన ఎన్ని లకారాలైనా వాటంతటవే చేరుతాయి. డబ్బుచేరినాక కావలిసినంత కీర్తి, బోలెడంత పలుకుబడి, అంతులేని అవకాశాలు. అధికారులుకూడా మన అడుగులకు మడుగులొత్తుతారు.

మనుషుల్లోవుండే లోప మేమిటంటే వాళ్ళు అడవిలో ముత్యపుచిప్పలు వెతుకుతారు. మనిషికి అన్నింటికన్న ముఖ్యంగా కావలిసింది డబ్బే. ఆడపిల్లలకు పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యాలన్నా, లాభసాటిగా దొంగ వ్యాపారం చెయ్యాలన్నా, అధికార్లను కూడగట్టాలన్నా, ఇంత పలుకుబడీ పరువుప్రతిష్ఠలూ సంపాదించాలన్నా డబ్బులేక సాధ్యపడదాయె. డబ్బు పాపిష్టిదని తెలిసికూడా మడిగట్టుక్కూచుని లాభమేమిటి? ఏనాటికైనా నీళ్ళలో దిగినవాడికి ఈతవస్తుంది గాని ఒడ్డున కూచుని నీళ్ళని శాపనార్థాలు పెట్టేవాడికి ఈతేం వస్తుందీ?

మనవంటివాళ్ళం డబ్బుకిబ్బంది ఎందుకు పడుతున్నామో నాకర్థమయింది. డబ్బు సంపాదించే పద్ధతులన్నీ చెడ్డవేనన్న వేదాంతం మనకు చిన్నప్పటినుంచి యెవరో నూరిపోశారు. అదే మనకొంప తీస్తున్నది. మా కామేశ్వర్రావు చూడరాదూ? అన్నిటికన్నా కళలు యెక్కువైనవంటాడు, డబ్బుకన్నాట! ఎన్ని లక్షల రూపాయలుకూడా ఒక గొప్ప పాటకూ, బొమ్మకూ, పుస్తకానికీ సమం కావుట! కామయ్య ఉత్సాహాతిశయంతో చెబుతుంటే, నాక్కూడా అది నిజమే అనిపించింది, చెప్పొద్దూ? కాని ఏమయిందీ? కిందటి నెల సినిమా నటుడు జగన్నాథం మావూరు వచ్చినప్పుడు ఊళ్ళో కళాకారులంతా అతనిచుట్టూ చేరి మూడు రోజులపాటు రాత్రింబగళ్ళు రాంభజన చేశారు. జగన్నాథం అన్నికళల్ని గురించీ మాట్లాడాడు. ఆయనగారికి ఏ కళలోనూ ప్రవేశం లేకపోయినా మా కళాకారులు అతను చెప్పినదాని

కళ్లా బుర్ర ఆడించారు. కథలు రాసేవాళ్ళు అతన్నడిగి కథలెట్లారాయాలో తెలుసుకున్నారు. బేగడరాగం రెండు గంటలు ఆలాపన చెయ్యగల మా గోవిందశాస్త్రి సంగీతం గురించి జగన్నాథం చెప్పినదానికల్లా బుర్ర ఊపి తనకు ఏ సినిమాలోనన్నా పాడేఛాన్సు యిప్పించమనీ, సినిమా సంగీతం కష్టపడి నేర్చుకుంటాననీ ప్రాధేయపడ్డాడు. "ఛీ, ఛీ, నీకు సినిమా సంగీతం వెయ్యి జన్మలకూడా రాదుపో" అన్నాడు జగన్నాథం. గోవిందం చిన్నబుచ్చుకుని, తగ్గి వూరుకున్నాడు... ఏమిటో కళలుట, కళలు! ఈ బొల్లికబుర్లతో జనం యిట్లా యెంతకాలం మోసపోతారో తెలీదు... మా శర్మ నిర్వచనం చేస్తాడు...కళనుంచి కళాకారుడు ఆనందంతప్ప యేమీ ఆశించరాదుట! ఈ మాట అనేవాళ్ళంతా ఆరాధించే కళ లేవయ్యా అంటే ఒకప్పుడు కళాకారులకు ధనధాన్యాదులు సంపాదించిపెట్టినవే! ఈ యుగం వాళ్లకు డబ్బుచేసిపెడుతున్న సినిమా కళను వచ్చేయుగం వాళ్ళు ఆరాధిస్తారు. ఇట్లాగే సాగిపోతుంది ఈ జీవితం.

అయినా ఈ కళలగొడవ నాకెందుకు? భగవంతుడు నాకే కళలోనూ ప్రవేశం ఇచ్చాడుకాదు. లేకపోతే ఈపాటికి ఏ సినిమానటుడో, స్క్రిప్టు రైటరో అయిపోయి వేలకు వేలు సంపాదింతును. ఎప్పటికైనా మనం వ్యాపారంచేసే డబ్బు సంపాదించాలి. దానికి రోజులు బాగాలేవు. గతయుద్ధకాలంలో లక్షలుగడించిన లక్ష్మణమూర్తికూడా ఆ మాటే అంటున్నాడు. మళ్ళీ యుద్ధంవచ్చినా బాగుండును. యుద్ధం వస్తే జనం చస్తారు, పట్టణాలు ధ్వంసం అవుతాయి. నిజమే,

కాని ఏంచెయ్యాలి? యుద్ధం వస్తే తప్ప నాబోటివాడికి నాలుగు రాళ్ళు దొరికే ఉపాయం లేదే. కిందటి యుద్ధంలో చూడ రాదూ? ఆఖరుకు ఎందుకూ పనిరాని మా వెంకటేశ్వర్లు కూడా ఉద్యోగం సంపాదించాడుగద! ఆ యుద్ధం అయిపోయిన ఆరునెల్లకల్లా మళ్లా వాడి ఉద్యోగం పోయింది. ఆ పోవటం పోవటం వాడికి ఇంతవరకూ ఎవరూ ఉద్యోగమిచ్చిన పాపాన పోలేదు. అటువంటివాళ్ళెందరున్నారో, మరి జపాను యుద్ధంలో దిగాక ప్రతివాడికీ ఉద్యోగం దొరికింది. మా వూరునుంచి ఎనిమిదిమందో పదిమందో పూనా వెళ్ళారు. అందరికీ మిలిటరీ ఎకౌంట్స్‌లో ఉద్యోగాలు దొరికాయి. కొందరు బొంబాయి వెళ్లారు, కొందరు ఢిల్లీ వెళ్లారు.

ముష్టి ఉద్యోగాలు, ఉద్యోగాలదేమిటిగాని వ్యాపారస్థులు బాగుపడ్డారు, తవుడూ చిట్టూ అమ్మినవాళ్ళుకూడా రెండుచేతులా డబ్బుచేసుకుంటే! ఈసారి యుద్ధమేవస్తే నేను వ్యాపారం చేస్తాను. కిందటి యుద్ధంలో వ్యాపారస్థులు డబ్బు చేసుకోవటం కళ్ళారా చూశానుగద. మావూళ్లో తిరపతయ్య ఇనపకొట్టుమీద ఎంత లాభాలు చేశాడు! బియ్యంమర కంట్రాక్టు తీసుకుని, ఎందుకు ఇందులో ఇరుక్కున్నానా అని ఏడిచే గణపతికి ఒక్కసారి సిరి ఎత్తుకోలా? మందుల కొట్లవాళ్ళ సంగతి వేరే చెప్పనే అక్కర్లేదూ; మళ్ళీ తప్పక యుద్ధంవచ్చేస్తుంది. ఇల్లూ పొలమూ తాకట్టుపెట్టయినాసరే మందులూ మాకులూ కొని దాచిపెట్టేస్తాను. రెట్టికిరెట్టింపు లాభం వచ్చేస్తుంది. అదిపెట్టి ఇంకా సరుకు కొనేస్తాను. వర్కుషాప్ ఒకటి ఏర్పాటుచేస్తే దానిమీదే బోలెడంత

లాభం వస్తుంది... శాంతి, శాంతి అని కొట్టుకునేవాళ్ళను చూస్తే నాకు కడుపు మండిపోతుంది. వాళ్ళేమిటో రాజకీయాలు మాట్లాడతా రేమిటి?యుద్ధమన్నది కేవలం వ్యాపార దృష్టితో-చూడవలసిన విషయం. ఎవడిక్కావాలి రాజకీయాలు? మనకేమీ రాజకీయాల సంబంధమే లేదు.యుద్ధమే రావాలిగాని ఏ దేశం తెచ్చిపెట్టినా మనకొకటే.

ఒక్కటే భయం—కంట్రోళ్ళు పెడతారేమోనని ! యుద్ధంవచ్చి లక్షలు లక్షలు గడించే అవకాశం ఏర్పడ్డాక కంట్రోళ్ళు పెట్టటం, వాటిని ఉల్లంఘించినవారిని ఎరెస్టు చెయ్యటం,ఫైన్‌లు వెయ్యటం జైళ్ళకు పంపటం—ఇదంతా చాలా అన్యాయం తస్సదియ్యా, కొందరు తప్పించుకు తిరుగుతారు; ఆ విద్య మనక్కూడా తెలిస్తే బాగుణ్ణు అది మనకు తెలిసేలోపుగానే యుద్ధంవచ్చేసి అవకాశం కాస్తా జారిపోతుందేమో...

ఛీ, ఛీ; పాడు జీవితం; ఎటుతిరిగినా యేదో ప్రతిబంధకమే. మన అదుపులోకి రాకుండా వుండేటట్టుగా ఈ జీవితాన్ని యెట్లా యెవరు తయారుచేశారో తెలిస్తే బాగుణ్ణు. మనం పుట్టి పుణ్యానికి కూచుని వూహాలల్లుతాంగాని చేతికి అందుబాటులోవున్న లక్ష్మిని అందుకోలేం. నాకు తెలీక అడుగుతాను, యేం వెర్రిబాగులదాన్ని చేసుకుంటే? గొప్పవాళ్ళ పిల్లగదా అని మా వూళ్ళో హనుమంతయ్య కాయకన్నుదాన్ని చేసుకోలా? వాడికేం తెగులొచ్చింది? అత్తవారు వాడికి బోలెడుకట్నం యివ్వటంగాక,మంచి వుద్యోగం యిప్పించిపెట్టారు. హనుమంతయ్య అన్నలూ తమ్ముళ్లూ

అడుక్కు తింటూనే వున్నారు; హనుమంతయ్య సంసారం మటుకు మూడుపూలూ ఆరు కాయలుగా వుంది... అయిదు వేలు కట్నంగాక నాగయ్య కూతురిపేర ఆస్తికూడా పెడతాడేమో. అంతగా అయితే ప్రేమించటానికి ఆడాళ్ళు దొరక్కపోతారా? ఈ పిచ్చిమొద్దు అడ్డుపడబోయిందా? మగవాడికేమిటి? అందులోనూ డబ్బున్న మగాడికి! అమ్మ మటుకు చాలా సంతోషిస్తుంది. మనం ఏవేషాలేసినా ఆవిడేమీ అనదు. ఇంకోళ్ళు మాత్రం యేమంటారు? మామయ్యగారి వూళ్ళో మహాలక్ష్మమ్మ కొడుకు వెర్రిబాగులవాడు. మహాలక్షమ్మ కోడలు పబ్లిగ్గా వెంకట్రామయ్యకు పిల్లల్ని కనలా? యెవరన్నా, యేమన్నా అనగలిగారూ? ఆడదానికి లేని నీతి మగాడికొచ్చిందా యేం? యిదంతా ఆలోచించే అమ్మ ఈ ఆలోచన చేసింది. సరేననేస్తాను. ఎందుకొచ్చిన గుంజాటన? దీంతో అన్ని చిక్కులూ వదిలిపోతాయి సీతకు మంచి సంబంధం దొరుకుతుంది. అది మొగుడితో హాయిగా కాపరంచేస్తూ సుఖంగా వుంటుంది. నేనూ నా వెర్రిబాగుల పెళ్ళాం హాయిగా వుంటాం... యేమో, అది పెళ్ళికాగానే చచ్చిపోగూడదూ? యెవడు చూశాడు? ఈ ఆడాళ్ళు వూరికనే చస్తారు. అది చస్తే హాయిగా వెంటనే రెండో పెళ్ళి చేసుకుని అందరిలాగే హాయిగా బతకొచ్చు. నాగయ్య దాని పేరనన్నా యింత ఆస్తిరాసిస్తే బాగుణ్ణు? అదంతా దాని తదనంతరం మనకొచ్చేట్టుగా...

ఛీ, ఛీ, యేంబతుకు; ఈ పీడంతా లేకుండా యే దయామయుడన్నా ఓ వందరూపాయల నౌకరీ యివ్వ

గూడదూ? వున్నదంతా తెగనమ్మి అయినా సీత పెళ్ళిభారం వదిలించేసుకుని సంపాదనమీద నిశ్చింతగా బతుకుదునే...

ఇంకో నెలరోజులపాటు చూస్తాను. ఉద్యోగం దొరికిందా సరేసరి; దొరకదూ, యెవ్వరితోనూ చెప్పకుండా బ్రహ్మకపాలం లేచిపోయి బైరాగుల్లో చేరిపోతాను. ఈ దేశంలో బైరాగాలుకి తిండికి చచ్చుండదు. అయితే, అదేమంచిపని. ఆ మఠంలోనూ ఆ మఠంలోనూ కాలం వెళ్ళబుచ్చొచ్చు. నిష్పూచీగా బతకొచ్చు. అంతే. ఈ భూలోకంలో ఈ పుణ్యభూమిలో బైరాగిమఠం మించిన స్వర్గం, శాంతిధామం లేదు. బైరాగిని మించిన స్వాతంత్రుడూ లేడు నిశ్చయంగా బైరాగుల్లో చేరిపోతాను. ముమ్మాటికీ చేరిపోతాను.

— శ్రీ సమాజం
శ్రీకాకుళం.